

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

Ковальчук Даша Олександрівна

студентка

*Навчально-науковий інститут права
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Україна*

Сурогатне материнство є одним із найбільш складних та дискусійних питань у сфері репродуктивної медицини та права. Актуальність дослідження правового регулювання сурогатного материнства в Україні зумовлена декількома важливими факторами. По-перше, Україна є однією з небагатьох країн світу, де сурогатне материнство дозволено на законодавчому рівні, що робить її привабливою для іноземних громадян, які шукають можливості скористатися цією репродуктивною технологією. По-друге, статистичні дані Міністерства юстиції України свідчать про значний попит на послуги сурогатного материнства: з 2015 по 2020 рік в Україні від сурогатних матерів народилося 6599 дітей, з яких 6126 – діти іноземних громадян [1, ст. 93]. По-третє, незважаючи на легальність сурогатного материнства, в Україні досі відсутній спеціальний закон, який би комплексно регулював ці відносини, що створює певні правові колізії та практичні проблеми.

В Україні правове регулювання сурогатного материнства здійснюється через низку нормативно-правових актів:

1. Цивільний кодекс України.
2. Сімейний кодекс України.
3. Закон України «Про основи законодавства України про охорону здоров'я».
4. Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні (затверджений наказом МОЗ України від 09.09.2013 № 787).

Згідно зі статтею 123 Сімейного кодексу України, у випадку перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя [2]. Це положення є фундаментальним для захисту прав генетичних батьків та упередження можливих спорів щодо материнства.

Особливу увагу варто приділити договору про сурогатне материнство, який за своєю правовою природою є договором про надання послуг. Важливими аспектами такого договору є:

1. Форма договору: хоча законодавство прямо не вимагає нотаріального посвідчення, практика показує доцільність такого посвідчення для додаткових гарантій сторін.

2. Істотні умови договору:

- предмет договору (виношування та народження дитини);
- права та обов'язки сторін;
- строк дії договору;
- відповідальність сторін;
- порядок розрахунків.

3. Суб'єктний склад:

- подружжя (замовники);
- сурогатна матір;
- медичний заклад.

В загальному вигляді наукова література надає таке визначення «договору про сурогатне материнство» – це цивільний правочин, що укладений за вільним волевиявленням юридично рівних і майново-самостійних учасників цивільно-правових відносин, та направлений на виникнення цивільних прав і обов'язків, з урахуванням особливостей, що випливають із суті породжених цим правочином правовідносин» [3, с. 11].

Законодавство встановлює певні вимоги до учасників програми сурогатного материнства [4, п. 6.4]:

1. Для сурогатної матері:

- повноліття;
- дієздатність;
- наявність власної здорової дитини;
- відсутність медичних протипоказань;
- добровільна письмова згода.

2. Для подружжя:

- наявність медичних показань;
- генетичний зв'язок з дитиною;
- офіційно зареєстрований шлюб.

Важливим аспектом є міжнародне визнання правовідносин сурогатного материнства. Європейський суд з прав людини у справах «Менессон проти Франції» та «Лабассе проти Франції» (2014) встановив, що хоча країни мають право забороняти сурогатне материнство на своїй території, вони повинні визнавати родинний зв'язок між дітьми, народженими від сурогатної матері за кордоном, та їхніми біологічними батьками [5].

Отже, на основі наданого матеріалу, можна зробити висновок, що подальший розвиток правового регулювання сурогатного материнства в Україні повинен бути спрямований на створення чіткої та прозорої

системи правовідносин, яка б забезпечувала належний захист прав та інтересів усіх учасників програми сурогатного материнства.

Література:

6. Чернецька Т. В. Правове регулювання сурогатного материнства в Україні. *Малиновські читання* : матеріали X Міжнар. науково-практ. конф., м. Острог, 23 листоп. 2023 р. С. 93–94. URL: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/9195/1/mater_konfer_Malynovsky_X.pdf#page=93 (дата звернення: 29.10.2024).

7. Сімейний кодекс України № 2947-III від 10 січня 2002 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#n594> (дата звернення: 29.10.2024).

8. Сурогатне материнство в Україні: проблемні питання правового регулювання. 33 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/012f54ed-291f-4e3d-8163-5906e65d9a8c/content> (дата звернення: 29.10.2024).

9. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 9 вересня 2013 р. № 787. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13> (дата звернення: 29.10.2024).

10. Гофельд Г. С. Окремі аспекти укладення договору сурогатного материнства в Україні. С. 94–97. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b05faadb-4129-4880-9d15-03222dbf848f/content> (дата звернення: 29.10.2024).